

EURÓPAI
BIZOTTSÁG

AZ UNIÓ KÜLÜGYI ÉS
BIZTONSÁGPOLITIKAI
FŐKÉPVISELŐJE

Brüsszel, 2016.4.27.
JOIN(2016) 21 final

KÖZÖS KÖZLEMÉNY AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

Az Európai Unió Északi-sarkvidékre vonatkozó integrált politikája

KÖZÖS KÖZLEMÉNY

AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

Az Európai Unió Északi-sarkvidékre vonatkozó integrált politikája

BEVEZETÉS

A biztonságos, stabil, fenntartható és prosperáló Északi-sarkvidék nem csupán a régió számára, de az Európai Unió (EU) és a világ számára is fontos. Az Európai Uniónak stratégiai érdeke, hogy kulcsszerepet játsszon az északi-sarkvidéki régióban.

Nyolc állam rendelkezik területekkel az Északi-sarkvidéken: Kanada, a Dán Királyság¹, Finnország, Izland, Norvégia, Oroszország, Svédország és az Egyesült Államok. Így tehát három uniós tagállam egyben északi-sarkvidéki ország is, Izland és Norvégia pedig az Európai Gazdasági Térség tagja². Az Északi-sarkvidék több őslakos nép otthona³. Az Északi-sarkvidék magában foglalja a Jeges-tengert és az azzal határos tengereket is. Miközben elsősorban az északi-sarkvidéki országok feladata a területükön jelentkező problémák kezelése, számos, az Északi-sarkvidéket érintő és ebben a közös közleményben tárgyalt probléma hatékonyabban kezelhető regionális és többoldalú együttműködés keretében. Ezért fontos az EU szerepvállalása.

Korábbi kezdeményezésekre alapozva⁴ ez a közös közlemény olyan uniós politikát ír le, melynek fókuszában az **éghajlatváltozásnak** az Északi-sarkvidék sérülékeny környezetére gyakorolt hatásaira való válaszadás során tanúsított **nemzetközi együttműködés** előmozdítása áll, valamint a **fenntartható fejlődés** támogatása, különösen az Északi-sarkvidék európai részén.

Az utóbbi években meghatározóbbá vált az Északi-sarkvidék szerepe az **éghajlatváltozásban**⁵. Az Északi-sarkvidék a globális átlagnál kétszer gyorsabb ütemben melegszik. Míg a múltban a figyelem szinte kizárólag az éghajlatváltozásnak az Északi-sarkvidéken jelentkező hatásaira irányult, az utóbbi időben egyre inkább felismerik, hogy a

¹ A Dán Királyság magában foglalja Dániát, Grönlandot és a Feröer szigeteket.

² Izland és Norvégia továbbá az EU „Horizont 2020” kutatási és innovációs keretprogramjához is társult ország.

³ Egyedül a számi és az inuit olyan nemzetileg elismert őslakos nép, amely részben uniós tagországok területén él. Grönland szoros kapcsolatban áll az Európai Unióval, lévén az Európai Unióhoz társult tengerentúli országok és területek egyike.

⁴ Különösen: (COM/2008/0763 végleges), (JOIN(2012) 19 final) és (SWD(2012) 182 final), valamint (SWD(2012) 183 final).

⁵ A Bizottság közleménye „Az éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodásra vonatkozó uniós stratégia” címmel (COM(2013) 216 final) konkrét utalást tartalmaz arra, hogy az Északi-sarkvidék különösen kiszolgáltatott az éghajlatváltozás hatásaival szemben.

visszacsatolások következtében az Északi-sarkvidék az éghajlatváltozáshoz hozzájáruló tényezővé válik. Ezen folyamatok megértése, valamint az Északi-sarkvidéken az éghajlatváltozás mérséklését és az ahhoz való alkalmazkodást célzó stratégiák kidolgozása a jövőben részét képezi az Unió szélesebb körű erőfeszítéseinek az éghajlatváltozás elleni küzdelemben⁶.

Alkalmazkodási stratégiákra van szükség az Északi-sarkvidék lakosságának támogatásához abban, hogy választ adjanak azokra a súlyos kihívásokra, amelyekkel az éghajlatváltozás miatt kell szembesülniük. Az Északi-sarkvidékre vonatkozó uniós politika fontos részét képezi majd az Egyesült Nemzetek Éghajlat-változási Keretegyezménye Felelősek 21. Konferenciáján 2015 decemberében elfogadott globális megállapodás megvalósításának, ami globális cselekvési tervet határoz meg a globális felmelegedés jóval 2 °C alá történő szorítása érdekében. Az Európai Unió számára a Párizsi Megállapodás egy ambiciózus, kiegyensúlyozott, méltányos és jogilag kötelező érvényű megállapodást képvisel, ami meghatározó jelentőségű fordulópontot jelent az éghajlatváltozás elleni átfogó és közös globális fellépés tekintetében. Megvalósulása esetén a Párizsi Megállapodás felgyorsítja az átmenetet az éghajlatváltozás hatásaival szemben ellenállóképes, klímasemleges világgazdaság felé.

Tekintve az Északi-sarkvidéknek a bolygó éghajlatának szabályozásában betöltött fontos szerepét, valamint azt, hogy a nagy távolságra jutó szennyezés itt rakódik le, az Európai Uniónak kötelessége megvédeni az **északi-sarkvidéki környezetet** és megerősíteni az ökoszisztéma ellenálló képességét.

Az Uniónak továbbá elő kell segítenie a **fenntartható fejlődést** az Északi-sarkvidéken, egyaránt figyelembe véve a régióban élők hagyományos megélhetését, valamint a gazdasági fejlődésnek az Északi-sarkvidék sérülékeny környezetére gyakorolt hatását. Az Európai Uniónak hozzá kell járulnia az északi-sarkvidéki társadalmak gazdasági, társadalmi és környezeti ellenálló képességének növeléséhez.

Számos uniós tevékenység és határozat gyakorol hatást az északi-sarkvidéki régió gazdasági fejlődésére⁷. Például az EU az északi-sarkvidéki országokból származó termékek – például haltermékek és energia – jelentős fogyasztója⁸. Az európai vállalatok beruházásai hozzájárulhatnak a fenntartható fejlődés előmozdításához a régióban, lehetőleg az európai strukturális és beruházási alapok, valamint az európai beruházási terv keretében megvalósuló kezdeményezések támogatásával. Egy nemrég készült jelentés becslései szerint csak a Barents-tenger régiójában a beruházási lehetőségek összege 140 milliárd EUR-ra tehető⁹. A regionális „intelligens szakosodási stratégiák”, uniós finanszírozással, támogathatják az

⁶ Az Európai Unió államfői és kormányfői által az Európai Tanács 2014. október 23-i és 24-i ülésén elfogadott, 2030-ig tartó időszakra vonatkozó éghajlat- és energiapolitikai keretével összhangban (EUCO 169/14).

⁷ „Az Európai Unió északi-sarkvidéki lábnyomának és politikájának értékelése” című jelentés, EcoLogic, Berlin, 2010. (http://arctic-footprint.eu/sites/default/files/AFPA_Final_Report.pdf).

⁸ 2014-ben az EU haltermék-importjának 24 %-a Norvégiából származott, ami 1,5 millió tonna mennyiséget jelentett 4,8 milliárd EUR értékben. (Forrás: Eurostat/EUMOFA). Az EU olajbehozatalának egyharmada és gázbehozatalának kétharmada Norvégiából és Oroszországból származik (Forrás: Eurostat).

⁹ A Strategic Vision for the North (Az északi térség stratégiai jövőképe), Paavo Lipponen, 2015. május

Északi-sarkvidék európai területein a fenntartható növekedésre és munkahelyteremtésre vonatkozó helyi modellek kidolgozását, ami előnyös lehet az egész Európai Unió számára. A Sarkvidéki Tanács soron következő finn elnöksége (2017-2019) alkalmat teremt arra, hogy az európai elképzelések és kezdeményezések megjelenjenek a Sarkvidéki Tanács munkájában.

Az utóbbi években az északi-sarkvidéki régió fontosabb szerepet játszott a **nemzetközi kapcsolatokban**, megnövekedett környezeti, társadalmi, gazdasági és stratégiai jelentőségének köszönhetően. Az EU már most jelentős mértékben hozzájárul az északi-sarkvidéki kutatásokhoz, műholdas megfigyelésekhez és regionális fejlesztésekhez, valamint a Sarkvidéki Tanács munkájához¹⁰, míg az Északi-sarkvidéken kívüli országok, úgymint Kína, India, Japán, a Koreai Köztársaság és Szingapúr jelenleg megfigyelői státusszal rendelkeznek.

Az Északi-sarkvidéket érintő változások lehetőségeket teremtenek a helyi közösségek számára, ugyanakkor azonban bennük rejlik annak a lehetősége is, hogy növelik a feszültséget a régióban, például az erőforrásokért folytatott verseny és a gazdasági tevékenység fokozása révén. Az Északi-sarkvidékre olyan nemzetközi jogi keretek is kiterjednek, mint az Egyesült Nemzetek Tengerjogi Egyezménye és az Egyesült Nemzetek Éghajlat-változási Keretegyezménye. Ma minden eddiginél fontosabb annak biztosítása, hogy az Északi-sarkvidék békés, prosperáló, konstruktív nemzetközi együttműködési övezet maradjon.

A világ óceánjai fontos erőforrások, de egyre nagyobb nyomás nehezedik rájuk, és további károkkal járhat, ha a fokozott tevékenység nem megfelelő irányítás alatt történik. Az EU ebben a kontextusban törekszik az óceánpolitikai irányítás programjának előmozdítására. Az Északi-sarkvidéken különösen nagy szükség van a megfelelő gazdálkodás szilárd keretrendszerének létrehozására: a nemzeti joghatóságon kívül eső nyílt tengeri területekre jelenleg nem terjednek ki a gazdasági tevékenységek irányítására vonatkozó konkrét megállapodások, és a tengeri medencével kapcsolatban sem állnak rendelkezésre elegendő tudományos ismeretek. Sok feladat áll még előttünk tehát annak érdekében, hogy megvédjük az Északi-sarkvidék nyílt tengereit a régióban végbemenő éghajlatváltozás és fokozódó emberi tevékenység tekintetében.

Tekintettel erre a helyzetre, az utóbbi években több tagállam az Északi-sarkvidékre vonatkozó nemzeti politikai keretet dolgozott ki¹¹. 2014-ben a Tanács és az Európai Parlament felkérte a Bizottságot és az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselőjét az Északi-sarkvidéket érintő kérdésekre vonatkozó integrált politika kidolgozására, valamint az uniós cselekvési és finanszírozási programok következetesebb keretrendszerének kidolgozására. Válaszul erre, három prioritási területre vonatkozóan született javaslat az Északi-sarkvidékre vonatkozó integrált uniós politikára:

¹⁰ Három uniós tagállam (Finnország, a Dán Királyság és Svédország) a Sarkvidéki Tanács teljes jogú tagja, hét uniós tagállam (Franciaország, Németország, Olaszország, Hollandia, Lengyelország, Spanyolország, az Egyesült Királyság) megfigyelők a Sarkvidéki Tanácsban.

¹¹ A Dán Királyság, Finnország, Németország, Olaszország, Lengyelország, Svédország és az Egyesült Királyság. Hollandia, Franciaország és Spanyolország 2016-ban dolgoz ki szakpolitikai dokumentumot az Északi-sarkvidékkel vagy a sarkvidékekkel kapcsolatban. Azok között a nem uniós országok között, amelyek szintén kidolgozták az Északi-sarkvidékre vonatkozó stratégiájukat vagy politikai programjukat, szerepel Kanada, Izland, India, Japán, Norvégia, az Oroszországi Föderáció és az Amerika Egyesült Államok.

1. Éghajlatváltozás és a sarkvidéki környezet megőrzése;
2. Fenntartható fejlődés az Északi-sarkvidéken és környékén;
3. Nemzeti együttműködés az Északi-sarkvidékkel kapcsolatos kérdésekben.

Az Európai Uniónak különös jelentőséget kell tulajdonítania a kutatásnak, tudománynak és innovációnak, ami kulcsfontosságú szerepet játszik majd mindhárom prioritási területen. A prioritási területeken végzett fellépésnek hozzá kell járulnia a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlesztési menetrend megvalósításához, és összhangban kell állnia az ENSZ által 2015 szeptemberében elfogadott 17 fenntartható fejlesztési céllal.

1. ÉGHAJLATVÁLTOZÁS ÉS A SARKVIDÉKI KÖRNYEZET MEGŐRZÉSE

A problémák

Az éghajlatváltozás jelentős kockázatot jelent. Hatásai kézzelfoghatók az Északi-sarkvidéken, ahol 1979 óta több, mint 40 %-kal csökkent a nyári tengeri jégtömeg¹². Az érzékeny északi-sarkvidéki ökoszisztémákat veszély fenyegeti, az őslakos népek megélhetését pedig közvetlenül érinti az éghajlatváltozás. A világ egyik leghidegebb részén a permafroszt, a tartósan fagyott talaj kiolvadása talajsüllyedéshez vezet, megsemmisítve az élőhelyeket és tönkretéve az infrastruktúrát; az ezáltal okozott károk a becslések szerint több száz milliárd eurós nagyságrendűek¹³. Az emelkedő hőmérséklet hozzájárul a grönlandi jégtakaró olvadásához, ami a tengerszint további emelkedését eredményezi, és szerepet játszik a csapadékvízviszonyok megváltozásában az északi féltekén.

Ezeknek a fejlesztéseknek az irányításához szorosabb és integráltabb együttműködésre van szükség az Északi-sarkvidéken az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, valamint az üvegházhatású gázok csökkentése tekintetében.

A Nemzetközi Éghajlat-változási Testület Ötödik Értékelő Jelentése szerint a legtöbb régióban emelkedett a permafroszt hőmérséklete az 1980-as évek eleje óta¹⁴. Az üvegházhatású gázok egyre gyorsabb ütemben szabadulnak ki a permafrosztból és kerülnek be a légkörbe. A kiolvadó permafroszt olyan mennyiségű szén-dioxidot és metánt bocsáthat ki, ami többszöröse a napjainkban mesterséges forrásokból, például fosszilis tüzelőanyagok felhasználásából származó éves üvegházhatásúgáz-kibocsátásnak. Ez megváltoztathatja az Északi-sarkvidéket és a globális éghajlatot.

¹² Például: <http://climate.nasa.gov/vital-signs/arctic-sea-ice/>

¹³ Például a tengeri jégtakaró vastagságának és kiterjedésének csökkenése következtében, a kevésbé kiszámítható időjárás, a heves viharok, az emelkedő tengerszint, a folyók és tavak szezonális kiolvadásának és befagyásának változása, a havazás típusának és idejének változásai, a cserjék fokozódó elterjedése, a permafroszt kiolvadása, valamint a viharokkal összefüggő erózió miatt, ami egyes régiókban szintén a földterületek komoly visszaszorulását eredményezi, olyannyira, hogy néhány part menti területen egész közösségeket kell áttelepíteni.

¹⁴ A XXI. század végére a felszín közeli permafroszt kiterjedése 37-81 %-kal csökkenhet.

Az Északi-sarkvidék számos érzékeny ökoszisztéma otthona, amelyek pedig sok endemikus fajnak adnak otthont. A világ vizes élőhelyeinek, amelyek elengedhetetlenül fontosak a víztisztításhoz, árvízvédelemhez és a partvonal stabilitásához, több, mint a fele az Északi-sarkvidéken és a szubarktikus régiókban található. Az északi-sarkvidéki tengeri ökoszisztémák elengedhetetlenül fontosak a halászat számára, tekintettel a fontos élelmiszerláncok alján a halak jelentős szerepére. Ezekre az ökoszisztémákra nem csupán az éghajlatváltozás gyakorol hatást, de a környezetszennyezés és az idegenhonos özőnfajok is. A biológiai sokféleség és az ökoszisztémák életképességének a megőrzése az Északi-sarkvidéken továbbra is világméretű kihívást jelent.

Politikai válaszleépések

1.1. Kutatás

A válaszadás érdekében alapvetően fontos, hogy jobban megértsük azokat a változásokat, amelyekkel a régió szembesül, és ezért az EU az **északi-sarkvidéki kutatások** egyik jelentős közreműködője. Az elmúlt évtizedekben erőfeszítések történtek az északi-sarkvidéki megfigyelési programok, valamint számos kutatási projekt területén, ennek ellenére azonban az északi-sarkvidéki rendszerek, azok funkciói, valamint a különböző kiváltó tényezőkre adott lehetséges válaszok még mindig jórészt ismeretlenek.

Az Európai Uniónak fenn kell tartania az északi-sarkvidéki kutatásokra fordított finanszírozás jelenlegi szintjét (kb. 200 millió EUR az elmúlt évtizedben) a „Horizont 2020” keretprogram keretében (2014-2020). A **2016-2017-es munkaprogram keretében az EU már 40 millió EUR összeget** áldozott az Északi-sarkvidékhez kapcsolódó kutatásokra. Ez a program egy integrált megfigyelési rendszerre összpontosít, és tanulmányozza az északi-sarkvidéki változásoknak az északi félteke időjárására és éghajlatára gyakorolt hatásait, valamint az éghajlatváltozás hatását az északi-sarkvidéki permafrosztra, annak a társadalmi-gazdasági hatásaival együtt. Ezenfelül az európai strukturális és beruházási alapok is támogatják az Északi-sarkvidék éghajlatváltozása és környezete területén végzett kutatási és innovációs tevékenységeket.

Az EU északi-sarkvidéki kutatási erőfeszítések egyik központi eleme az **EU-PolarNet kezdeményezés** lesz, ami egy uniós szintű szakértői konzorcium és sarkvidéki kutatási infrastruktúra létrehozását támogatja Európa tudományos és működési kapacitásának a sarkvidéki régiókban történő hatékonyabb beépülése érdekében. 22 európai kutatóintézet részvételével egy integrált európai sarkvidéki kutatási program kerül majd kidolgozásra az EU-PolarNet keretében. A projekt keretében sor kerül kanadai, orosz és egyesült államokbeli kutatási szervezetekkel való együttműködésre is.

Az EU északi-sarkvidéki éghajlatváltozási kutatásait uniós **űrprogramok** is támogatják majd. A Kopernikusz program üzemeltetési infrastruktúrája és szolgáltatásai révén információkat nyújt az északi-sarkvidéki kutatási tevékenységekhez, ideértve az időjárás-megfigyelést, az éghajlati változók és a jégtakaró vastagsága megfigyelését, valamint jobb óceánmodellezést. Ezenfelül az Európai Bizottság támogatja a Svalbard integrált északi-sarkvidéki Föld-megfigyelési rendszert; ez egy multidiszciplináris és multinacionális kutatási infrastruktúra,

ami földrajzilag Svalbard (a Spitzbergák) területén található, és hozzájárul majd a jövőbeni pánarktikus megfigyeléshez.

Az Európai Uniónak továbbra is támogatnia kell és elő kell segítenie a hatékony nemzetközi tudományos együttműködést azáltal, hogy segíti **a kutatási infrastruktúrához és a nyílt adatforrásokhoz való transznacionális hozzáférést** a politikai és gazdasági kapcsolatok javítása, valamint a régió kulcsfontosságú országaival való jó kapcsolatok fenntartása érdekében. Ezenkívül az Európai Uniónak továbbra is támogatnia kell a **nemzetközi kutatási infrastruktúrával** foglalkozó vezető tisztviselők csoportjának¹⁵ a munkáját.

Végezetül az Európai Unió a „Horizont 2020” keretprogramon keresztül hozzájárul az olyan pánarktikus megfigyelési kezdeményezésekhez, mint amelyeket a Sarkvidéki Tanács támogat a hosszú távú sarkvidéki megfigyelési hálózattal (SAON)¹⁶, vagy mint amilyen a Föld-megfigyelési Csoport hideg régió kezdeményezése¹⁷, annak érdekében, hogy a kutatással előkészítsék hosszú távon működőképes rendszerek megvalósítását.

1.2. Az éghajlatváltozás mérséklésére és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra vonatkozó stratégiák

Az Északi-sarkvidéken az éghajlatváltozás által előidézett kihívásokra adott válasz során az EU célkitűzése, a Párizsi Megállapodással összhangban, **a globális átlaghőmérséklet emelkedésének** jóval 2 °C alá történő **korlátozása**, valamint erőfeszítések megtétele a hőmérséklet-emelkedés 1,5 °C-ra történő korlátozása érdekében. Az EU már elkötelezte magát amellett, hogy összes üvegházhatásúgáz-kibocsátását 40 %-kal csökkenti 2030-ig, illetve 80 %-kal 2050-ig, az 1990-ben mért szintekhez képest. A 2030-as vállalást az EU tervezett, nemzeti szinten meghatározott hozzájárulása megvalósításával teljesítik, a Párizsi Megállapodás szerint. Az EU továbbá elkötelezte magát amellett, hogy az uniós költségvetés 20 %-át az éghajlat-politikához kapcsolódó célkitűzésekre fordítja.

Mivel az éghajlatváltozás a sarkvidék környékét érintő - cirkumpoláris - kihívás, az EU kész arra, hogy együttműködjön az északi-sarkvidéki országokkal, az őslakos népekkel és a megfelelő északi-sarkvidéki regionális és többoldalú fórumokkal **az éghajlatváltozásra, annak hatásaira, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra és az éghajlatváltozással szembeni ellenálló képességre** vonatkozó tapasztalatok, szakértelem és információk megosztása érdekében, abból a célból, hogy kidolgozzanak az Északi-sarkvidéki régió számára egy ambiciózus tervet az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra vonatkozóan.

Az Európai Uniónak együtt kell működnie az északi-sarkvidéki régiókkal megfelelő intézkedések meghatározása érdekében az éghajlathoz való alkalmazkodás és az éghajlatváltozás mérséklése területén, amelyek figyelembe veszik a helyi körülményeket és az

¹⁵ A G8+5 országok tudományos tanácsadójából álló Carnegie-csoport létrehozta a globális kutatási infrastruktúrával foglalkozó vezető tisztviselők csoportját annak érdekében, hogy egyetértésre jussanak olyan kérdések tekintetében, mint a nagyszabású kutatási infrastruktúrák irányítása, finanszírozása és kezelése. Az Európai Bizottság tagja a vezető tisztviselők csoportjának.

¹⁶ Sustaining Arctic Observing Networks: <http://www.arcticobserving.org/>

¹⁷ <https://www.earthobservations.org/index.php>

északi-sarkvidéki régiók különleges jellegét. Ezt részben megteheti az éghajlat-politikát összefogó **európai strukturális és beruházási alapokon** keresztül¹⁸.

A szén-dioxid-kibocsátások csökkentése terén 2030-ig és 2050-ig tett kötelezettségvállalások mellett az Európai Uniónak **szerepet kell vállalnia az olyan nemzetközi erőfeszítések során**, amelyek az északi-sarkvidéki éghajlatváltozást még inkább felgyorsító **rövid távú éghajlatbefolyásolók - pl. a korom és a metán - kibocsátásának visszaszorítására irányulnak**. A korom, amelynek hatása akár 1 500-szor erősebb, mint a szén-dioxidé, felgyorsítja a jég és a hó oladási sebességét. A metán egy másik üvegházhatású gáz, amelynek hatása 20-szor erősebb, mint a szén-dioxidé, és amelyből az előrejelzések szerint hatalmas készletek rejlenek az Északi-sarkvidék tartósan fagyott talaja alatt. Az EU a következők útján korlátozhatja a kibocsátásokat: Egyezmény a nagy távolságra jutó, országhatárokon áterjedő levegőszennyezésről (UNECE CLRTAP); a módosított Göteborgi Jegyzőkönyv, a Bizottság levegőminőségi csomagra tett javaslata; az Éghajlat és Tiszta Levegő Koalíció; valamint a Sarkvidéki Tanács olyan kezdeményezései mellett elköteleződés, mint például a feketekorommal és a metánnal foglalkozó munkacsoport.

1.3. A környezet védelme

Az EU célja, hogy megvédje, megőrizze és javítsa a környezetet, ideértve a tágabb régiót is, a jelen és a jövő generációi számára. Az Európai Uniónak folytatnia kell részvételét a **multilaterális környezetvédelmi megállapodásokban**, amelyek különleges jelentőséggel bírnak az Északi-sarkvidékre nézve is, és ösztönöznie kell azok végrehajtását¹⁹. Az Európai Uniónak ösztönöznie kell az Egyesült Nemzetek - nemzetközi szokásjognak tekintett - Tengerjogi Egyezménye rendelkezéseinek teljes mértékű tiszteletben tartását, ideértve a tengeri környezet védelmére és megőrzésére vonatkozó kötelezettséget.

Az Európai Uniónak továbbá együtt kell működnie partnerekkel a **biológiai sokféleség magas szintű védelmének előmozdítása** érdekében, a biológiai sokféleség csökkenésének megállítása és a globális biológiai sokféleségre vonatkozóan 2020-ig meghatározott célok elérése céljából. Az Európai Uniónak **elő kell segítenie védett tengeri területek létrehozását** az Északi-sarkvidéken, mivel ezek a területek a biológiai sokféleség megőrzésére tett erőfeszítés fontos elemét képezik. Az Európai Uniónak továbbá együtt kell működnie az északi-sarkvidéki országokkal és más nemzetközi partnerekkel annak érdekében, hogy kifejlesszenek egy eszközt az Egyesült Nemzetek Tengerjogi Egyezménye alapján a nemzeti joghatóságon kívül eső területek tengeri biológiai sokféleségének megőrzése és fenntartható felhasználása érdekében.

¹⁸ Az európai strukturális és beruházási alapok (2014–20) az uniós források 25 %-át az éghajlatváltozással összefüggő célkitűzésekre különítik el.

¹⁹ Ezek közé tartozik a Biológiai Sokféleség Egyezmény, az Egyezmény a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről, az Egyezmény a vándorló, vadon élő állatfajok védelméről, a Megállapodás az afrikai-eurázsiai vándorló vízmadarak védelméről, a Berni Egyezmény, a Nemzetközi Bálnavadászati Bizottság, a Stockholmi Egyezmény a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyező anyagokról, valamint az Atlanti-óceán észak-keleti körzete tengeri környezetének védelméről szóló egyezmény (OSPAR-egyezmény).

Az Északi-sarkvidék lakossága egyre növekvő mértékben szenved azon **szennyező anyagok és nehézfémek** magas szintjétől, amik végül bekerülnek az Északi-sarkvidék táplálékláncába²⁰. Az Európai Uniónak továbbra is támogatnia kell a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyező anyagok (POP) felhasználásának 2020-ig történő betiltása, illetve fokozatos megszüntetése érdekében végzett nemzetközi szintű munkát²¹. E tekintetben fontos, hogy valamennyi északi-sarkvidéki ország hatékonyan végrehajtsa a Stockholmi Egyezményt. Az Európai Uniónak ösztönöznie kell a higanyról szóló minamatai egyezmény gyors megerősítését a higanykibocsátások megelőzése és csökkentése érdekében. A hulladékokkal kapcsolatos átfogó uniós jogszabályokat figyelembe véve az EU megoszthatja az északi-sarkvidéki országokkal a körforgásos gazdasággal kapcsolatos tapasztalatait és bevált módszereit.

Az **idegenhonos inváziós fajokhoz** kapcsolódó kockázatok tekintetében a fellépésnek önkéntes intézkedéseket kell tartalmaznia, mint például amilyeneket a Nemzetközi Tengerészeti Szervezet javasol a hajókon található biológiai szennyeződés kezelésére és ellenőrzésére vonatkozó iránymutatásában. A fellépésnek az Unió, illetve a tagállamok bizonyos útvonalak kezelésével kapcsolatban szerzett tapasztalataira, többek között a hajók ballasztvizének és üledékének ellenőrzéséről és kezeléséről szóló, 2004-ben elfogadott nemzetközi egyezmény alapján hozott intézkedésekre épülhet. Ennek megfelelően az Európai Uniónak minden megfelelő intézkedést meg kell tennie annak érdekében, hogy ösztönözze az aláírókat az egyezmény megerősítésére.

Az Európai Uniónak el kell köteleznie magát a tagállamokkal, az OSPAR-egyezménnyel és az **olaj- és gázipari tevékenységekkel** foglalkozó egyéb érdekelt felekkel való szoros együttműködés mellett a súlyos balesetek megelőzésére és a környezetszabályozásra vonatkozó legmagasabb szintű normák elfogadásának elősegítése érdekében. Az Európai Uniónak készségesen meg kell osztania a szabályozással²² és technológiával kapcsolatos bevált módszereit a nemzetközi partnerekkel a régió biztonsága és környezetének megőrzése érdekében. Az Európai Uniónak ezért üdvözölnie kell a Sarkvidéki Tanács megállapodását a tengeri olajszennyezéssel, felkészültséggel és válaszadással kapcsolatos együttműködésről az Északi-sarkvidéken.

2. FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS AZ ÉSZAKI-SARKVIDÉKEN ÉS KÖRNYÉKÉN

A problémák

A fenntartható gazdasági fejlődés sajátos kihívásokkal szembesül az északi-sarkvidéki régióban. Európa más részeivel összehasonlítva az Északi-sarkvidék Európához tartozó része

²⁰ Lásd például az AMAP 2009 értékelést: Emberi egészség az Északi-sarkvidéken, <http://www.amap.no/documents/doc/amap-assessment-2009-human-health-in-the-arctic/98>

²¹ A környezetben különösen tartósan megmaradó szerves szennyező anyagok, a nagyon perzisztens és nagyon bioakkumulatív anyagok, valamint a perzisztens, bioakkumulatív és mérgező anyagok.

²² Pl. a tengeri biztonsági irányelv (2013/30/EU).

ritkán lakott, kiterjedt terület, amit a közlekedési kapcsolatok, úgymint közutak, vasút, illetve a kelet-nyugati irányú légi járatok hiánya jellemez. A tágabb északi-sarkvidéki régió természeti erőforrásokban, pl. halban, ásványokban, olajban, gázban gazdag²³. A földfelszíni hírközlési szolgáltatások hiánya miatt egyre fontosabb szerepet játszik az úrinfrastruktúra az emberek és vállalkozások összekapcsolásában, valamint a sarkvidéki közösségek oktatási, egészségügyi, nyelvi és kulturális igényeinek kielégítésében.

Az Északi-sarkvidék európai része továbbá jelentős potenciállal rendelkezik a növekedés elősegítésére Európa többi részén. Ugyanakkor azonban, mivel az EU jelenleg nem rendelkezik teljes észak-déli irányú közlekedési kapcsolattal, megvizsgálhatja az Északi-sarkvidékkel való összeköttetések transzeurópai hálózatokon keresztül történő megerősítésének előnyeit, például Finnországtól Norvégiáig, biztosítva az összeköttetést a Jeges-tengerrel.

Az Európai Unió, tagállamain keresztül és az Izlanddal és Norvégiával (mint az Európai Gazdasági Térség tagjaival), valamint Grönlanddal²⁴ kialakított szoros köteléke révén befolyásos szerepet játszhat az Északi-sarkvidék európai része jövőbeni fejlődésének alakításában az EGT-re vonatkozó uniós szabályok alkalmazásával²⁵, valamint pénzügyi eszközeinek felhasználásával. Az európai sarkvidéki területek országai és régiói közötti együttműködés jó, például a Barents Euro-Sarkvidéki Tanács és az Északi Dimenzió politikai keretét tekintve.

Az EU kohéziós politikája támogatja a beruházásokat és a kapacitásépítést az Északi-sarkvidék európai részén, hangsúlyt helyezve a kutatásra és innovációra, a kkv-k versenyképességére, valamint az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás támogatására²⁶. A régió projektjeinek másik fontos finanszírozási forrását az EU területi együttműködési programjai képezik, mint például: az Interreg North program; a Botnia-Atlantica program; a balti-tengeri térségi program; valamint az északi periferiával és az Ászaki-sarkvidékkel foglalkozó program; továbbá az Európai Szomszédsági Támogatási Eszköz keretében zajló Karélia és Kolarctic határokon átnyúló együttműködési programok. Az Európai Uniónak azon kell dolgoznia, hogy erősödjön az együttműködés, a szinergiák, valamint a komplementaritás e programok és egyéb régiós finanszírozási források között. Mindeztől kezdve nehéznek bizonyult az infrastrukturális projektek kidolgozása, a nemzeti és regionális hatóságok pedig egyértelművé tették, hogy szükség van e terület összehangoltabb és hatékonyabb uniós finanszírozására²⁷.

²³ A US Geological Survey 2008-as értékelésében foglalt becslés szerint az Északi-sarkkörtől északra fekvő területen található a világ feltáratlan, de műszaki szempontból hozzáférhető olajtartalékainak 13 %-a és a világ feltáratlan földgázkészletének 30 %-a.

²⁴ Grönland nem tagja az Európai Uniónak. A Grönlanddal régóta fennálló kapcsolat 2015-ben az egyrészről az Európai Unió, és másrészről Grönland kormánya és Dánia kormánya által aláírt, az Európai Unió és Grönland közötti kapcsolatokról szóló együttes nyilatkozat aláírásával került megerősítésre.

²⁵ Az EGT-megállapodás 102. cikkének (1) bekezdésével összhangban.

²⁶ A 2014–2020 közötti időszakra 1 milliárd EUR-t különítettek el beruházásokra Finnország és Svédország északi részén a munkahelyteremtést és a növekedést célzó beruházási célkitűzés keretében, amelyek nemzeti állami és magán társfinanszírozással egészülnek majd ki.

²⁷ http://ec.europa.eu/dgs/maritimeaffairs_fisheries/consultations/arctic-eu-funding/doc/results_en.pdf.

Az Északi-sarkvidék éghajlata révén ideális innovációs terület a hideg éghajlati övezetekben végzett technológiák és szolgáltatások szempontjából. A zord éghajlati viszonyok és a törekeny környezet miatt speciális technológiára és know-how-ra van szükség a magas szintű környezetvédelmi előírások betartásához. Tovább lehetne fejleszteni a „zöld gazdaságban” rejlő lehetőségeket, úgymint a fenntartható, több forrásból működő energiarendszereket, az ökoturizmust és az alacsony károsanyag-kibocsátású élelmiszertermelést. Az Európai Bizottság segít a fenntartható gazdasági tevékenységekre vonatkozó lehetőségek nyomon követésében, ideértve a „kék gazdaság” ágazatait, úgymint az akvakultúra, halászat, tengeri megújuló energia, tengeri turizmus és tengeri biotechnológia. Jelentős eltérésekkel ugyan ezen a hatalmas régió belül, de az energiaágazat várhatóan növekedési ágazat lesz, ami magában foglalhatja a szárazföldi és tengeri szélenergiát, az óceánból nyert energiát, a geotermikus energiát és a vízenergiát.

Politikai válaszleépések

2.1. A fenntartható innováció támogatása

Az Európai Uniónak támogatnia kell az **innovatív technológiák alkalmazását** az Északi-sarkvidéken. Ezek a technológiák a tevékenységek széles körére alkalmazhatók, mint például az olyan korszerű anyagok kifejlesztése, amelyek az északi-sarkvidéki tél szélsőséges körülményei között is működőképesek, és amelyek ösztönző hatással bírhatnak az energiahatékonyságba és a megújuló energiákon alapuló megoldásokra való beruházásra. Az ilyen technológiák számos különböző társadalmi és gazdasági előnyt eredményezhetnek az északi-sarkvidéki régióban és azon kívül. A „Horizont 2020” keretprogram mellett az európai strukturális és beruházási alapok programjai nyújtanak finanszírozást az Északi-sarkvidék európai részén végzett kutatási és innovációs tevékenységekhez.

Az Európai Bizottság megvizsgálja, hogy a „Horizont 2020” keretprogram hogyan gyorsíthatná fel azt a folyamatot, amelynek eredményeképpen a kutatási eredmények megjelennek a kereskedelmi potenciállal bíró, hideg éghajlati övezetekben alkalmazott technológiákban és szolgáltatásokban. Ezeknek az eredményeknek magukban kell foglalniuk a folyamatok és technológiák fenntarthatóságának értékelését a társadalom és a környezet védelmének biztosítása érdekében, és hozzájárulhatnak az „Északi-sarkvidékre vonatkozó normák” kidolgozásához. A kutatással, tudománnyal és technológiával fenntartott szoros kapcsolat, a hagyományos ismeretek figyelembevétele mellett, szintén biztosítja a fenntartható módon történő fejlesztést.

A „Horizont 2020” keretprogram keretében megvalósuló InnovFin²⁸ program, azon belül pedig különösen az Európai Beruházási Bank Csoportnak és az Európai Bizottságnak az újítók finanszírozására irányuló kezdeményezése segítheti az Északi-sarkvidékhez kapcsolódó kutatási és innovációs projekteket²⁹ a piacra jutásban. Az InnovFin a kutatás és innováció

²⁸ Az InnovFin finanszírozási eszközök és tanácsadási szolgáltatások sorát tartalmazza. Lefedi a kutatás és innováció teljes értékláncát a beruházások támogatása érdekében a legkisebbtől a legnagyobb vállalkozásig. További információk: <http://www.eib.org/products/blending/innovfin/>.

²⁹ Például az Arctic Arc projekten belül az autóipari téli tesztelési lehetőség finanszírozására már az InnovFin keretében kerül sor (<http://spga.eu/>).

teljes értékláncára kiterjedő integrált és kiegészítő jellegű finanszírozási eszközök és tanácsadási szolgáltatások sorát tartalmazza a beruházások támogatására a legkisebbtől a legnagyobb vállalkozásig.

Végezetül számos, az Unió legészakibb részén elhelyezkedő vállalat — különösen kis és közepes méretű vállalkozások — az innovatív üzleti modelleknek és innovatív technológiáknak köszönheti boldogulását, nevezetesen az informatikának, az adatfeldolgozásnak és -szolgáltatásnak, a formatervezési mintáknak, a közösségi gazdaságnak és a körforgásos gazdaságnak. Az **egységes piacra való hatékony bejutás** sokszor döntő fontosságú ahhoz, hogy az innovációk eljussanak a fejlesztési szakaszból a piaci szakaszig. A Bizottság ezért különleges erőfeszítéseket tesz annak érdekében, hogy elősegítse az északi-sarkvidéki innováció és üzleti lehetőségek feltételeit a digitális tartalmak egységes piacára³⁰ vonatkozó stratégiái megvalósítása és az egységes piac³¹ fejlesztése során. Az Enterprise Europe Network különösen sikeresnek bizonyult az északi-sarkvidéki kkv-k „betanítása” során, amit kérésükre végzett el, és ami iránt nagy igény van a régióban. A Bizottság a továbbiakban is támogatja ezt a tevékenységet.

2.2. Az Északi-sarkvidék európai részén lévő érdekelt felek fóruma

A Bizottság és az Európai Külügyi Szolgálat által folytatott konzultációk alapján arra lehet következtetni, hogy az Északi-sarkvidék európai része beruházáskorlátozástól szenved. Felismerve a nemzeti, regionális és helyi hatóságokkal való szoros együttműködés szükségességét az Északi-sarkvidék európai részén, a Bizottság elindítja az Északi-sarkvidék európai részén lévő érdekelt felek fórumát azzal a céllal, hogy erősítse az együttműködést és koordinációt a különböző uniós finanszírozási programok között.

Ez az ideiglenes fórum a várakozások szerint összehozza majd az uniós intézményeket, tagállamokat, valamint a regionális és helyi hatóságokat annak érdekében, hogy vegyenek részt a régióban megvalósuló uniós finanszírozások **legfontosabb beruházási és kutatási prioritásainak** meghatározásában. A folyamat nyitva áll Norvégia és Izland számára is az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodás alapján, valamint Grönland számára az Európai Unió és Grönland közötti kapcsolatokról szóló együttes nyilatkozat alapján. Ezt a munkát, ami az Európai Bizottság vezetésével folyik, 2017 végéig be kell fejezni.

A fórum kiegészítéseként az Interreg Északi periféria és Északi-sarkvidék programja kísérleti tevékenységet végez annak érdekében, hogy kialakítsa az Északi-sarkvidék európai részén megvalósuló különböző regionális fejlesztési programok **irányító hatóságainak és érdekelt feleinek hálózatát**. Ez elősegíti az információcserét, a pályázati felhívások megtervezését és koordinálását, valamint a programok régióra gyakorolt hatásának a nyomon követését. Az új együttműködési hálózatban részt vehetnek a vonatkozó nemzeti és nemzetközi finanszírozási eszközök is. A programok kiterjedt munkájára és tapasztalataira alapozva a hálózat támogatja az érdekelt felek fórumának a munkáját a kutatási és beruházási prioritások meghatározása során.

³⁰ COM (2015)192 final.

³¹ COM (2015)550 final.

Annak érdekében, hogy 2017 után összekapcsolja a fórum és a hálózat eredményeit, a Bizottság finanszírozza és elősegíti az **évenként megrendezésre kerülő északi-sarkvidéki érdekelt felek konferenciáját** az Északi-sarkvidék európai részén az érdekelt felek közötti együttműködés és hálózati tevékenység erősítése céljából, a kapacitásépítés, a nemzetközi projektfejlesztés és a finanszírozási forrásokkal kapcsolatos tudatosság javítása érdekében.

2.3. Beruházás

Az európai beruházási terv működőképes, és felhasználható az Északi-sarkvidék európai részén - ideértve Grönlandot is - megvalósuló infrastrukturális projektek támogatására. Az Európai Beruházási Bank ennek az eszköznek és meglévő hitelfolyósítási műveleteinek a felhasználásával a szárazföldi, tengeri és légi közlekedési kapcsolatok fejlesztésére irányuló projektek mellett a távközlési, energiahatékonysági projektek és az alacsony szén-dioxid-kibocsátású technológia finanszírozásában is segítséget nyújthat. Feladatkörével összhangban az EBB beruházhat a Svédország, Finnország, a Dán Királyság, Norvégia és Izland közötti határokon átnyúló projektekbe, amelyekben jelentős fejlesztési lehetőségek rejlenek.

Ezeknek a projekteknek az előkészítését előmozdíthatja az európai beruházási tanácsadó platform és a beruházási projektek európai portálja bevonása. Ez segíthet új finanszírozási források bevonásában a magánszektor részvételének maximalizálása mellett, kiegészítve az európai strukturális és beruházási alapokat. Speciális platformokat lehetne kialakítani, amelyek összehoznák a különböző befektetőket az északi-sarkvidéki régióban. Az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank szintén fontos befektető az északi-sarkvidéki régióban.

Az EU Északi-sarkvidékre vonatkozó integrált politikája ezért összhangban áll az európai beruházási tervvel, ami számos különböző módot kínál a beruházások ösztönzésére az északi-sarkvidéki régióban, amely az állampolgárok és a vállalkozások javára válik Északi- sarkkör felett és alatt egyaránt.

A **közlekedési összeköttetések** tekintetében Finnország, Svédország és Norvégia északi része a transzeurópai közlekedési hálózathoz (TEN-T) tartozik. Ez a hálózat elősegíti a beruházásokat a hálózati előnyök optimalizálása érdekében. Figyelmet fordít a határokon átnyúló szakaszokra és a hálózat szűk keresztmetszeteinek felszámolására, valamint szorgalmazza a fenntartható közlekedési módokat. Lulea, Kemi, Oulu, Narvik és Hammerfest TEN-T kikötőkként kerültek meghatározásra. Ezek fontos kapcsolódási pontok a tengeri és szárazföldi közlekedés között.

Az EU társfinanszírozásában munkák és tanulmányok elvégzésére került sor a modális váltás és a vasúti közlekedési kapacitás növelése érdekében Narvik, a Botteni-folyosó és Dél-Skandinávia között.

Az uniós intézmények, a tagállamok, a harmadik országok és az ágazat együttműködésére van szükség a különböző közlekedési módok optimális és fenntartható elegyének megalkotása során, a távolsági és rövid távú, valamint utas- és áruforgalom vonatkozásában egyaránt. A hálózat optimális kihasználtságának elérése érdekében összehangolt finanszírozási stratégiában kell gondolkodni.

2.4. Űrtechnológia

Tekintettel az Északi-sarkvidék hatalmas méretére és gyér lakosságára, a régió nagy hasznát veheti a világűrbe telepített szolgáltatásoknak. Az Északi-sarkvidéknek azonban speciális megoldásokra van szüksége, mivel nem fedik le geostacionárius műholdak.

A Kopernikusz program már rendelkezik poláris pályára állított műholdakkal végzett felügyeleti és ellenőrzési szolgáltatásokról, ezzel hozzájárulva a legfontosabb környezeti, biztonsági és védelmi igények kielégítéséhez. Miután az európai műholdas navigációs rendszer (Galileo) telepítése megtörténik, az biztosítani fogja az északi-sarkvidéki régió lefedettségét, lehetővé téve a biztonságos és megbízható navigációt a légi, tengeri és földi alkalmazások számára. A távközlési igények azonban nem teljesíthetők megfelelően a jelenleg rendelkezésre álló, főként egyenlítői pályára állított műholdakkal. A Bizottság megvizsgálja, hogy egy lehetséges javaslat részeként megfontolandó-e egy, az Északi-sarkvidék számára megfelelő megoldás a kormányzati műholdas kommunikáció következő generációjának támogatása érdekében, a soron következő űrstratégia vagy európai védelmi cselekvési terv kontextusában. Az EU támogatja továbbá egy integrált pánarktikus megfigyelési rendszer létrehozását a Föld-megfigyelési Csoport hideg régió kezdeményezése keretében, a régió fenntartható fejlődését támogató változások tanulmányozásának, előrejelzésének és értékelésének fontos eszközeként.

2.5. Biztonságos tengeri tevékenységek

Az északi-sarkvidéki hajóforgalom növekedését illetően, ideértve az uniós tagországok lobogója alatt hajózó hajókat is, az Európai Uniónak hozzá kell járulnia a **navigáció biztonságának fokozásához az Északi-sarkvidéken** innovatív technológiák felhasználásával, valamint az északi-sarkvidéki tengeri tevékenységek térbeli és időbeli alakulásának nyomon követését szolgáló eszközök kifejlesztésével; az ilyen ismeretek elengedhetetlenül fontosak a további kockázatok értékeléséhez, valamint ahhoz, hogy jobb döntések szülessenek a lehetséges enyhítő intézkedésekre vonatkozóan. Első válaszként 2016-ban az Európai Bizottság ajánlattételi felhívást tesz közzé a „Horizont 2020” keretprogram keretében az északi-sarkvidéki és atlanti hálózat létrehozására, amelynek feladata az északkeleti átjáró megnyitásából eredő tengeri biztonsági fenyegetések leküzdése³². Az Európai Uniónak támogatnia kell a sarkvidéki hajózás szempontjából releváns hajózási ügyekre kiterjedő Nemzetközi Sarkvidéki Kódex végrehajtására irányuló nemzetközi erőfeszítéseket, ideértve a kutatás-mentés megerősítését is. A Sarkvidéki Kódex várhatóan 2017. január 1-jén lép majd hatályba.

Miközben az automatikus azonosító rendszer lefedi az Északi-sarkvidéket, vannak még kihívások a kutató- és mentőegységek biztosítása és irányítása terén, amikor egy hajónak segítségre van szüksége, a távoli fekvés, a jég miatti nehéz hajózás és a térség kevésbé sűrű

³² A „Horizont 2020” keretprogram SEC-21-GM-2016-2017 alapján: Szakértők és egyéb biztonságpolitikai szereplők páneurópai hálózata.

tengeri forgalma miatt. Az európai parti őrség feladataival foglalkozó fórumnak szorosan együtt kell működnie az újonnan létrehozott **északi-sarkvidéki parti őrségi fórummal**, ami fontos szerepet játszhat a biztonságos, védett és környezeti szempontból felelős tengeri tevékenység támogatásában az Északi-sarkvidéken.

3. NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉS AZ ÉSZAKI-SARKVIDÉKKEL KAPCSOLATOS KÉRDÉSEKBEN

A problémák

Az Északi-sarkvidékkel kapcsolatos kihívások és az azok kezelését szolgáló megoldások regionális és nemzetközi szintű összehangolt választ kívánnak meg. A tágabb geopolitikai folyamatok tovább bonyolíthatják a régiót érintő változásokat. Az EU-nak jelentős érdeke fűződik ahhoz, hogy az Északi-sarkvidék olyan övezet maradjon, ahol konstruktív nemzetközi együttműködés folyik, ahol az összetett kérdéseket tárgyalásos úton megállapodott megoldásokkal kezelik, és ahol közös platformok hozhatók létre válaszul a felmerülő kockázatokra. Különösen a tudomány használható fel az egyetértés kialakítását támogató katalizátorként, ami lehetőséget nyújt közösen elfogadott megoldások elérésére és a békés együttműködésre. A tudomány területén globális vezető szereppel rendelkező résztvevőként az Európai Uniónak készen kell állnia arra, hogy nagyobb szerepet vállaljon a nagyszabású globális tudományos együttműködésben. Az Európai Unió „Horizont 2020” kutatási és innovációs keretprogramja nyitva áll az egész világ számára, és lehetővé teszi a régiók és országok közötti partnerségi kapcsolatokat a globális társadalmi kihívások kezelése érdekében.

Az EU nemzetközi szinten foglalkozik az Északi-sarkvidéket közvetlenül érintő kérdésekkel az ENSZ-en és annak szakosított intézményein (az Egyesült Nemzetek Éghajlat-változási Keretegyezménye, Nemzetközi Tengerészeti Szervezet, Nemzetközi Polgári Repülési Szervezet), valamint segédszervein (az ENSZ Környezetvédelmi Programja) keresztül. Az elmúlt évtizedekben számos, az Északi-sarkvidékkel foglalkozó együttműködési fórum jött létre, amelyek közül a legfontosabb a Sarkvidéki Tanács. Az északi-sarkvidéki országok azon dolgoznak, hogy békét és stabilitást biztosítsanak együttműködés, valamint jogállamiság révén. Tekintve az Északi-sarkvidék fontosságát, valamint az ott zajló jelentős változásokat, fontos, hogy az EU folytassa az együttműködést az északi-sarkvidéki és nem északi-sarkvidéki partnerekkel a közös álláspontok és megoldások meghatározása érdekében olyan kérdésekkel kapcsolatban, mint az éghajlatváltozás, a környezetvédelem és a tudományos kutatás.

Fontos továbbá biztosítani, hogy megfelelő intézkedések legyenek érvényben a Jeges-tenger hatékony védelmére vonatkozóan, a környezetvédelem, a békés együttműködés és vitarendezés, a nemzetközi jog tiszteletben tartása és a tengeri erőforrások fenntartható felhasználása érdekében. A tengerhajózási biztonság is egyre nagyobb jelentőséggel bír. 2014 júniusában az Európai Tanács tengerhajózási biztonsági stratégiát fogadott el a világ tengeri

területeire vonatkozóan³³. A stratégia és a kapcsolódó cselekvési terv számos, a tengeri területeket érintő kihívást írt le, és javaslatot tett uniós szintű válaszokra.

Politikai válaszlépések

3.1. Nemzetközi szervezetek és fórumok

Az Európai Uniónak aktív tárgyaló szerepet kell vállalnia a releváns ENSZ fórumokban, és ösztönöznie kell minden országot és régiót arra, hogy vállalják a rájuk háruló felelősséget, különösen az éghajlatváltozás és a környezetvédelem tekintetében, de olyan felmerülő kihívásokkal kapcsolatban is, mint a tengeri biztonság, valamint a szárazföldi és tengeri erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás.

Az EU elismeri és támogatja a világ tengereivel való gazdálkodásra vonatkozóan rendelkezésre álló jogi eszközöket. Így az **ENSZ Tengerjogi Egyezménye** meghatározza a Jeges-tenger kezelésének kereteit, ideértve a viták békés rendezését. Az Európai Unió támogatja ezeket az erőfeszítéseket azáltal, hogy részt vesz az északi-sarkvidéki érdekelt felekkel és harmadik országokkal biztonsági kérdésekben folytatott stratégiai párbeszédben, és elősegíti a tengereken a szabályok betartásával érvényesülő állandó irányítást.

Az EU továbbra is **aktívan részt vesz a Sarki Tanács munkájában**, ami a régióban megvalósuló nemzetközi együttműködés elsődleges fóruma, például úgy, hogy részt vállal az adott munkacsoportok és szakértői csoportok munkájában, illetve hozzájárul ahhoz. Az EU várakozással tekint az elé, hogy együtt dolgozzon a Sarki Tanács jelenlegi és következő elnökségeivel, és mielőbb betöltse megfigyelői státuszát a 2013 májusában Kirunában megszületett nyilatkozat értelmében³⁴. Az Európai Uniónak továbbá részt kell vennie a Sarki Tanácsban a tengerek védelmével kapcsolatos kérdések vonatkozásában, ideértve a Sarki Tanács északi-sarkvidéki tengeri együttműködési munkacsoportjában való részvételt is.

Az EU továbbra is **támogatja a regionális és szubregionális együttműködést**, többek között a Barents Euro-Sarkvidéki Tanácsban és az Északi Dimenzióban meglévő tagsága révén. Az EU részt vesz továbbá a regionális együttműködésben az ENSZ Európai Gazdasági Bizottsága, és különösen a nagy távolságra jutó, országhatárokon áterjedő levegőszennyezésről szóló ENSZ EGB-egyezmény keretében. Az Északi Tanács és az Északi Minisztertanács szintén fontos partnerek az Európai Unió számára, nem utolsósorban az EU-val való régóta tartó együttműködésüknek és az északi-sarkvidéki együttműködési programban való részvételüknek köszönhetően.

Ezek az együttműködési keretek számos fontos kérdéssel foglalkoznak regionális szinten, és jelentős hatással lehetnek az őslakos népek és a helyi közösségek életére.

3.2. Kétoldalú együttműködés

³³ Az Európai Unió Tanácsa (11205/14)

³⁴ „A Sarki Tanács támogatja az EU megfigyelői státusz iránti kérelmét, de a végrehajtásról szóló végső döntést elhalasztja addig, amíg a Tanács tagjainak aggályai, amiket az Európai Bizottság elnöke május 8-i levelében leírt, eloszlának, azzal, hogy az EU megfigyelheti a Tanács eljárásait, amíg a Tanács eljár a levélben foglalt javaslat alapján.”

Az Európai Uniónak együtt kell működnie minden **északi-sarkvidéki partnerrel**, köztük Kanadával, Oroszországgal és az Egyesült Államokkal, további együttműködési területek meghatározása érdekében, úgymint tudomány és beruházás. Az EU továbbá a közös érdekű ügyekről és közös problémákról párbeszédet folytat minden olyan országgal, amelyek növekvő érdeklődést tanúsítanak az Északi-sarkvidék iránt, köztük Kínával, Indiával, Japánnal, a Koreai Köztársasággal és Szingapúrral.

Az EU együttműködik Grönlanddal az Európai Unió és Grönland közötti kapcsolatokról szóló együttes nyilatkozat keretében³⁵. A partnerség célja Grönland támogatása legfőbb kihívásainak kezelésében, különös tekintettel gazdasága fenntartható diverzifikációjára, valamint adminisztratív kapacitásának megerősítésére. Az EU költségvetési támogatást nyújt Grönland részére a fenntartható fejlődés egyik húzóerejét jelentő oktatási ágazat megerősítése céljából. Az EU továbbá politikai párbeszédet folytat a megfelelő politikai és technikai szinteken az olyan közös érdekű ügyekről, mint a globális problémák (energia, éghajlatváltozás, környezet, természetes erőforrások), valamint az Északi-sarkvidékkel kapcsolatos kérdések.

Az Északi-sarkvidékre vonatkozó politika és az Északi-sarkvidékkel kapcsolatos kérdések továbbra is fontos elemei maradnak az EU Izlanddal és Norvégiával ápolt szoros kapcsolatainak.

3.3. Párbeszéd az északi-sarkvidéki őslakos népekkel

Az EU folytatja a párbeszédet **az Északi-sarkvidék őslakos népeivel és helyi közösségeivel** annak biztosítása érdekében, hogy nézeteiket és jogaikat tiszteletben tartsák és előmozdítsák az Északi-sarkvidéket érintő uniós szakpolitikák folyamatos fejlesztése során. Az Európai Bizottság évente párbeszédre irányuló találkozót rendez az Északi-sarkvidék őslakos népeinek képviselőivel, hogy véleményt cseréljenek és megállapodjanak a további együttműködési területek tekintetében, különös tekintettel a vállalkozásokkal és az emberi jogokkal kapcsolatban. Az Európai Uniónak folytatnia kell a munkát annak érdekében, hogy minél jobban összehangolja az Unió belső és külső, őslakos népekkel szembeni politikáját.

Az EU számos finanszírozási programon keresztül támogatja a helyi közösségeket, így az európai strukturális és beruházási alapok nemzeti programjain, a területi együttműködési programokon és az Európai Szomszédsági Támogatási Eszköz keretében megvalósuló programokon keresztül³⁶. Az Északi periféria és Északi-sarkvidék program középpontjában az innováció szilárd és versenyképes közösségek fenntartására és fejlesztésére történő felhasználása áll, továbbá a vállalkozások segítése, az energiabiztonsággal rendelkező közösségek pártolása, valamint a kulturális és természeti örökség támogatása és fejlesztése. A programban az Északi-sarkvidék európai részén megtalálható kilenc programpartner országon kívül kanadai és oroszországi partnerek is részt vehetnek.

³⁵ A Tanács 2014. március 14-i 2014/137/EU határozata az egyrészről az Európai Unió, másrészről Grönland és a Dán Királyság közötti kapcsolatokról.

³⁶ Például az Interreg IV A Észak, az Északi periféria és Északi-sarkvidék program, valamint a Kolarctic határokon átnyúló együttműködési program.

3.4. Halászati gazdálkodás

Az EU üdvözli az öt északi-sarkvidéki parti állam által nemrégiben az **északi-sarkvidéki halászattal**³⁷ kapcsolatban aláírt nyilatkozatot, valamint elismeri azt az igényt, hogy több információt kell szerezni a Jeges-tenger ökoszisztémáiról, mielőtt a régiót megnyitják a kereskedelmi halászat számára. Mivel azonban az érintett terület nemzeti joghatóságon kívül esik, szükség lesz valamennyi ország – nem csupán a parti államok – együttműködésére a megfelelő nemzetközi intézkedések kidolgozása érdekében. Ebbe a keretbe kellő időben be kell vonni egy új regionális halászati gazdálkodási szervezetet vagy megállapodást, egy új regionális tengeri egyezményrel együtt, az Északi-sarkvidék nyílt tengereiben lévő erőforrások hosszú távon történő megőrzésének és fenntartható felhasználásának biztosítása érdekében. Az Európai Bizottság úgy véli, hogy egy ilyen keretrendszer csak nyitott és befogadó módon hozható létre, és üdvözli a tárgyalások kiterjesztését a főbb halászattal foglalkozó nemzetekre.

3.5. Tudományos együttműködés

Az Európai Uniónak támogatnia kell és elő kell segítenie a hatékony nemzetközi tudományos együttműködést azáltal, hogy segíti a kutatási infrastruktúrához és a nyílt adatforrásokhoz való transznacionális hozzáférést a politikai és gazdasági kapcsolatok javítása, valamint a régió kulcsfontosságú országaival való jó kapcsolatok fenntartása érdekében. Az EU már most a globális együttműködésben részt vevő partnernek tekinti magát, amely képviseli tagállamait a Sarkvidéki Tanácsban. Az Európai Uniónak folytatnia kell a nemzetközi szintű tudományos együttműködést a **Transzatlanti Óceán- (és Északi-sarkvidék) Kutató Szövetségben**³⁸, amit a 2013 májusában kelt galway-i nyilatkozattal indítottak el, és ami magában foglalja Kanadát, az Európai Uniót és az Egyesült Államokat.

Az Európát körülvevő tengerek és óceánok tengerfenekére és az ott lévő életre vonatkozóan rendelkezésre álló tengeri adatok tekintetében meglévő hiányosságok megszüntetése érdekében az Európai Bizottság azt a célt tűzte ki maga elé, hogy 2020-ig elkészíti **a teljes tengerfenék**, valamint a felette lévő vízoszlop **többféle felbontású térképét**. 2018-tól kezdve a Barents-tenger is része lesz ennek a projektnek. Több, mint 100 szervezet - köztük izlandi, norvégiai és oroszországi szervezetek - dolgozik együtt az európai tengeri megfigyelési és adathálózat (EMODNET) keretében annak érdekében, hogy tengeri adataikat hozzáférhetőbbé, átjárhatóbbá és hasznosabbá tegyék a végfelhasználók számára. Az adatok egyetlen internetes portálon lesznek elérhetők.

³⁷ <https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/ud/vedlegg/folkerett/declaration-on-arctic-fisheries-16-july-2015.pdf> .

³⁸ Az EU, Kanada és az Egyesült Államok igyekeznek ápolni együttműködéseiket a tengeri és északi-sarkvidéki kutatási infrastruktúrák vonatkozásában. Ugyanakkor, e két partnert meghaladóan, a „Horizont 2020” keretprogram ösztönzi a kutatási infrastruktúrákhoz való legszélesebb körű transznacionális hozzáférést és támogatja a nyílt adathozzáférés politikáját a politikai és gazdasági kapcsolatok javítása, valamint a régió valamennyi országával és egyéb, az északi-sarkvidéki kutatásban érdekelt országokkal való jó kapcsolatok fenntartása érdekében. További információk a **Transzatlanti Óceán- (és Északi-sarkvidék) Kutató Szövetséggel** kapcsolatban:

<http://ec.europa.eu/research/iscp/index.cfm?lg=en&pg=transatlantic-alliance> .

Ez a kezdeményezés fontos a fenntartható növekedés előmozdításához a kék gazdaságban. A becslések szerint az, hogy az uniós közigazgatási szervek birtokában lévő kiváló minőségű tengeri adatok széles körben hozzáférhetővé válnak, évi 1 milliárd EUR javulást fog eredményezni a termelékenységben³⁹: A magán és közigazgatási szerveknek, valamint a vízrajzi hivataloknak, kutatóintézeteknek és civil társadalmi szervezeteknek nem kell többé újra felmérniük azokat a területeket, amelyeken már történtek felmérések, de amelyekre vonatkozóan mindeztidáig nem voltak hozzáférhetőek az adatok. Kevesebbe fog kerülni számukra a már meglévő adatok feldolgozása. Meg kell erősíteni az északi-sarkvidéki kettős felhasználású erőforrásokra kiterjedő biztonsági ügyek kutatását, valamint az e területen a bevált módszerek megosztását.

4. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS KÖVETKEZŐ LÉPÉSEK

1. Az elkövetkező években az uniós fellépésekre a jelen szakpolitikai dokumentumot kell irányadónak tekinteni, és az Európai Bizottság, valamint az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviseleje felkéri az Európai Parlamentet és a Tanácsot, hogy tegye meg észrevételeit. Az EU folyamatosan felülvizsgálja ezt a szakpolitikát a fejlemények fényében.

2. Az Északi-sarkvidékkel kapcsolatos stratégiai kötelezettségvállalása részeként az Európai Uniónak párbeszédet kell folytatnia a régióval az alábbi három prioritási területen:

- éghajlatváltozás és a sarkvidéki környezet megőrzése;
- a fenntartható fejlődés előmozdítása a régióban;
- nemzetközi együttműködés az Északi-sarkvidékkel kapcsolatos kérdésekben.

3. Az Európai Uniónak biztosítania kell azt, hogy az EU szintjén rendelkezésre álljanak a szükséges koordinációs struktúrák annak érdekében, hogy meg tudjon felelni az előtte álló kihívásoknak. A Tanács fontolóra veheti egy északi-sarkvidéki ügyekkel és az északi együttműködéssel foglalkozó munkacsoport létrehozásának lehetőségét, az Európai Parlament pedig hasonlóképpen fontolóra veheti egy északi-sarkvidéki ügyekkel és az északi együttműködéssel foglalkozó küldöttség felállítását.

³⁹ Bizottsági szolgálati munkadokumentum, A tengerrel kapcsolatos tudás 2020 kezdeményezés: „A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának, Innováció a kék gazdaságban a tengereinkben és óceánjainkban rejlő lehetőségek kiaknázására a munkahelyteremtés és növekedés érdekében” című dokumentumot kísérő ütemterv (SWD/2014/0149 Final).